

Reedícia noriem o najťažších deliktoch a delikty proti mravom a predpisy trestného zákona Slovenskej republiky

Jurij Popovič

Cieľom tohto príspevku je podať stručný prehľad nových noriem o mravných deliktoch voči maloletým a mladistvým ktoré sa nachádzajú v Motu proprio Jána Pavla II. *Sacramentorum sanctitatis tutela*,¹ a v dokumente *De gravioribus delictis* ktorý schválil pápež Benedikt XVI. dňa 21. mája 2010. Najprv v krátkosti predstavíme reedíciu trestného práva a dôvody ktoré viedli k tejto úprave trestného a procesného práva. Potom sa budeme podrobnejšie venovať najťažším deliktom proti mravom a uložením trestov za jednotlivé delikty. Predstavíme procedurálne normy a súdny poriadok, v zmysle cirkevných prepisov a taktiež požiadaviek civilného práva. Odprezentujeme aj preventívne opatrenia s cieľom zabrániť sexuálnemu zneužívaniu. Uvedomujeme si, že tato téma je zložitá a ťažká v prvom rade pre obete týchto zločinov, a prináša napätie a niekedy aj nepochopenie zo strany verejnosti na konanie niektorých predstaviteľov cirkvi pri riešení týchto prípadov.

REEDÍCIA TRESTNÉHO PRÁVA A JAJ DÔVODY

1. Reedícia trestného práva

V princípoch pre obnovu legislatívy trestného kánonického procesu po Druhom vatikánskom koncile a ktoré boli aplikované v obidvoch kódexoch sa kládol dôraz na vhodnosť uložiť trest alebo odpustiť trest na vonkajšom fóre.² Hoci ako prvý princíp zdôrazňoval potrebu chrániť práva

¹ JOHANNES PAULUS II, „Motu Proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*,“ AAS 93 (2001): 737–739, http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/motu_proprio/documents/hf_jp-ii_motu-proprio_20020110_sacramentorum-sanctitatis-tutela.html [zverejnené 30. 4. 2001, cit. 23. 3. 2020].

² Porov. Peter ERDÖ, „Kánonický trestný proces,“ in *Ius et Iustitia Acta IX. Symposii iuris canonici anni 1999*, ed. Peter Holec, Spišské podhradie: Kňazský seminár biskupa Jana

a povinnosti veriacich. Bolo vyslovené želanie vyhnúť sa konfliktom medzi vonkajším a vnútorným fórom. Zároveň sa žiadalo prihliadať aj na lásku, na mieru zavinenia odložiť príliš prísne normy. Rozhodlo sa zachovať princíp subsidiarity, ktorého realizáciu niektorí vidia v širokých možnostiach, ktoré majú ordinári pri aplikovaní trestov. Bolo zdôraznené, aby sa moc prezentovala jasnejšie ako služba.³

Napriek ťažkostiam pri používaní trestov v kódexovom trestnom poriadku je jasné, že ak sa zákony vykladajú správne, tak môžu byť účinným prostriedkom na dosiahnutie cieľa Cirkvi, ktorým je spása duší. Spása duší je všeobecným princípom pre aplikáciu práva, nakoľko táto spása, je iste aj osobitným cieľom človeka, nie kolektívnym, nie mechanickým, ale nepoužitie trestu neprivádza niekedy jednotlivca k spáse.⁴ Na druhej strane, táto spása nie je iba duchovnou spásou delikventa, ale má vzťah k verejnému dobru. Preto v Cirkvi spása duší, ako princíp interpretácie a aplikácie kánonického práva, znamená súčasne aj autenticitu a účinnosť Cirkvi, aj jej viditeľnú a organizovanú jednotu, sviatosť spásy, čo je spásou aj jednotlivca, a je neoddeliteľná od služby a od sviatostnej účinnosti Cirkvi.⁵

1.1 Dôvody reedície trestného procesu

Môžeme si položiť otázku, aký bol dôvod a motív na reedície trestného procesu v Cirkvi. V roku 2001 Svätý Otec Ján Pavol II. promulgoval dokument *Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*.⁶ Tento reformný dokument mal veľký význam, nakoľko Kongregácia pre náuku viery dostala právomoc zaoberať sa a súdiť v rámci kánonického právneho poriadku určité kriminálne činy charakterizované ako veľmi ťažké, a ktoré v minulosti patrili do kompetencie iných Rímskych dikastérií, alebo nebolo celkom jasné kto je v tejto záležitosti kompetentný konať.⁷ V tomto dokumente boli vymenované prípady, ktoré boli definované ako najťažšie delikty proti morálke, ako aj proti sláveniu sviatostí a ktoré

Vojtaššáka, 1999, s. 219; Porov. Georg NEDUNGATT, Путівник по Східному Кодексу: Коментар до Кодексу Канонів Східних Церков, Львів: Свічадо, 2008, s. 647.

³ ERDÖ, „Kánonický trestný proces,“ s. 219; NEDUNGATT, Путівник по Східному Кодексу, s. 619.

⁴ Zenon GROCHOLEWSKI, „Špecifika práva Katolíckej cirkvi,“ *Tribunál*, č. 1 (2005): 4–8.

⁵ Porov. ERDÖ, „Kánonický trestný proces,“ s. 219.

⁶ JOHANNES PAULUS II, „*Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*“.

⁷ Federico LOMBARDI, „Význam publikovaných nových noriem o najťažších deliktoch,“ *Tribunál*, č. 1 (2011): 10–11.

boli zarezerované Kongregácii pre náuku viery. V Motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* datovanom 18. mája 2001⁸ sa nachádzali aj osobitné procedurálne normy, ktoré v uvedených trestných obvineniach bolo potrebné zachovávať, vrátane noriem trestov určených za spomínané delikty a ich aplikáciu.

Najťažšie delikty rezervované Kongregácii pre náuku viery sú zoraďované nasledovne:

1. Štyri delikty proti Najsvätejšej Sviatosti Oltárnej a Najsvätejšej eucharistickej obety;
2. Tri delikty proti sviatosti pokánia;
3. Delikt proti mravom, čiže klerická pedofília: Delikt proti šiestemu prikázaniu Desatora, ak sa dopustil klerik s osobou mladšou ako osemnásťročnou (kán. 1359 § 2 CIC).⁹

Boli stanovené aj procedurálne normy ktoré sa mali zachovávať pri riešení uvedených prípadov. Kedykoľvek sa ordinár alebo hierarcha dozvie správu, z ktorej je aspoň pravdepodobné, že klerik spáchal rezervovaný delikt, a po tom, ako vykoná predbežné dokazovanie, oznámi to Kongregácii pre náuku viery, ktorá (okrem prípadov, že si prípad pre zvláštne okolnosti ponechá sebe) určí ordinárovi alebo hierarchovi ako postupovať, pri zachovaní práva podať apeláciu proti rozhodnutiu prvého stupňa jedine na Najvyšší tribunál, ktorým je Kongregácia pre náuku viery.¹⁰

V prípadoch rezervovaných Kongregácii pre náuku viery podanie žaloby pre spáchanie trestného činu zaniká premlčacou lehotou desiatich rokov. Naviac sa počítalo s tým, že premlčanie bude prebiehať v súlade s kán. 1152 § 2 CCEO resp. kán. 1362 § 2 CIC s jednou výnimkou a to deliktu proti šiestemu prikázaniu Desatora s maloletou osobou, kde bolo určené, že premlčanie sa začne počítať odo dňa, v ktorom maloletá osoba dosiahne osemnásť rok.¹¹

V tribunáloch ustanovených ordinárom alebo hierarchom pre tieto kauzy môžu byť platne sudcami, promótormi spravodlivosti, notárom, a patrónom iba kňazi a keď sa kauza ukončí akýmkoľvek spôsobom,

⁸ Porov. JOHANNES PAULUS II, „*Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*“.

⁹ POROV. NEDUNGATT, Путівник по Східному Кодексу, s. 650; JOHANNES PAULUS II, „*Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*“.

¹⁰ JOHANNES PAULUS II, „*Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*“, POROV. NEDUNGATT, Путівник по Східному Кодексу, s. 650.

¹¹ POROV. NEDUNGATT, Путівник по Східному Кодексу, s. 651; „*Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela: historický úvod*,“ *Tribunál*, č. 1 (2011): 7–9.

všetky spisy musia byť čím prv z úradu poslané na Kongregáciu pre náuku viery.¹²

Okrem toho bolo ustanovené, že v týchto prípadoch všetky tribunály Latinskej cirkvi i Východných cirkví musia zachovávať kánony o deliktach a trestoch a o trestnom procese, rešpektujúc vlastný jeden alebo druhý Kódex, spolu s normami vydanými Kongregáciou pre náuku viery.¹³

Následne po deviatich rokoch praxe s touto právnou úpravou a tak tiež čo došlo k niektorým závažným odhaleniam vo vnútri cirkvi,¹⁴ prirodzene vzniká naliehavá potreba tieto normy doplniť a viac aktualizovať. Bolo to potrebné robiť aj z dôvodu ujasnenia a zjednodušenia niektorých procedurálnych postupov, aby boli efektívnejšími a boli schopné riešiť problémy o ktorých si mnohí v Cirkvi mysleli, že neexistujú. Podľa nás ústredným bodom je skutočnosť, že sa stanovili najťažšie delikty, ktoré tieto nové normy postihujú. Medzi prvými normami sú tie, ktoré sa dotýkajú centrálnych bodov života Cirkvi, čiže sviatosti Eucharistie a pokánia.¹⁵ Potom nasleduje delikt sexuálneho zneužívania mladistvých pod 18 rokov klerikmi.¹⁶ Práve tento delikt zo spomínaných deliktov bol podľa nás tým najdôležitejším, lebo týmto Cirkev povedala, že máme problémy, a chceli by sme ich aj riešiť.

Nepochybne hnacím motorom v Cirkvi je súčasný pápež František, ktorý cez vydávanie rôznych sprisňujúcich noriem zdokonaľuje tento predpis, a vydáva nové predpisy¹⁷ s prvoradým cieľom ochrániť tých

¹² „Motu Proprio Sacramentorum tantitatis tutela: historický úvod,” s. 7–9.

¹³ POROV. NEDUNGATT, ПУТІВНИК ПО СХІДНОМУ КОДЕКСУ, s. 651; „Motu proprio Sacramentorum tantitatis tutela: historický úvod,” s. 7–9.

¹⁴ BENEDIKT XVI., „Cirkev a škandal sexuálneho zneužívania,” <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/ostatne-dokumenty/c/cirkev-a-skandal-sexualneho-zneuzivania> [zverejnené 11. 4. 2019, cit. 23. 3. 2020].

¹⁵ CONGREGATIONI PRO DOCTRINA FIDEI, „Normae de delictis reservatis seu,” http://www.vatican.va/resources/resources_norme_it.html [zverejnené 21. 5. 2010, cit. 23. 3. 2020].

¹⁶ KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY, „Normy de gravioribus delictis z roku 2010,” *Tribunál*, č. 1 (2011): 2–6. Text týchto noriem bol publikovaný v rôznych jazykových mutáciách na oficiálnej webovej stránke Apoštolského stolca na odkaze: www.vatican.va/resources/index_it.htm. [cit. 10. 5. 2012]. Slovenský text: Kongregácia pre náuku viery, „Úpravy noriem De delictis gravioribus.” Text týchto noriem je na odkaze: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/kongregacia-pre-nauku-viery> [cit. 21. 5. 2020]; porov. LOMBARDI, „Význam publikovaných nových noriem o najťažších deliktoch,” s. 10–11.

¹⁷ FRANTIŠEK, „Apoštolský list motu proprio Ako láskavá matka,” <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/apostolsky-list-ako-milujuca-matka> [zverejnené 4. 6. 2016, cit. 23. 3. 2020]; porov. „Predsedom biskup-

ktorí mají být právom potrestaní. Zároveň je aj blízko tých ktorí sa stali obeťami trestných činov zo strany klerikov.

2. *Procedurálne normy De gravioribus delictis proti mravom*

Procedurálne Normy *de gravioribus delictis*, tak ako boli upravené rozhodnutím Svätého Otca Benedikta XVI. dňa 21. mája 2010, obsahujú rôzne zmeny, ako v oblasti základných noriem, tak aj procesuálnych. V článku číslo šesť sú stanovené:

2.1 Delikt zneužívania maloletých

V materii *delicta gravior* proti mravom sa musia rozlišovať dva trestné prípady: delikt zneužívania detí a delikt nadobudnutia alebo šírenia detskej pornografie.¹⁸ Pokiaľ ide o zneužívanie maloletej osoby, je potrebné poznamenať, že tento delikt spočíva v porušení šiesteho príkazu Desatora vykonaného klerikom proti maloletej osobe mladšej ako osemnásť rokov. Je veľmi dôležité si všimnúť, že predpis kán. 1359 § 2 CIC, jasne stanovuje špecifikáciu deliktu, ale v predpise kán. 1453 CCEO presná špecifikácia tohto špeciálneho deliktu chýba.¹⁹

V predpise kán. 1359 § 2 CIC sa udávajú predpoklady, že delikt musí byť vonkajší, a nie vnútorný úkon, ktorý je morálne pripočítateľný. Taktiež, že hriech musí byť spáchaný škandalóznym spôsobom, ako napríklad násilím, pod nátlakom, spáchaný verejne čiže pred ľuďmi, na verejnosti a s osobou mladšou ako šesťnásť rokov.²⁰ Delikt tohto druhu môže byť heterosexuálny alebo homosexuálny. Treba poznamenať, že bola zavedená významná zmena v rámci reformy Motu proprio *Sacra-*

ských konferencií a vyšším predstaveným inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života ohľadom Pápežskej komisie na ochranu maloletých," <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-ohladom-papezskej-komisie-na-ochranu-maloletych> [zverejnené 2. 2. 2015, cit. 23. 3. 2020].

¹⁸ KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY, „Normy de gravioribus delictis z roku 2010,“ s. 2–6; porov. Paola FANTELLI, „Il diritto penale canonico: tra potere coercitivo e carità pastorale,“ *Stato, Chiese e pluralismo confessionale*, č. 3 (2013): 1–23 [o tomto 18].

¹⁹ Damián NĚMEC, „Propuštění z duchovního stavu podle předpisů Kodexu kanonického práva z r. 1983,“ *Studia theologica* 14, č. 3 (2012): 79–90 [o tomto 85].

²⁰ Porov. Vasilio DE PAOLIS, „Delicti contro il sesto comandamento,“ *Periodica* 82 (1993): 293–316 [o tomto 307].

mentorum sanctitatis tutela z roku 2001, ktorým sa zvýšila veková hranica pre definíciu maloletého zo šesťnástich rokov stanovenej kán. 1395 § 2 CIC, na hranicu osemnástich rokov.²¹

Zároveň, rámec tohto deliktu, prešiel rozšírením, v definícii maloletej osoby bola zahrnutá aj osoba ktorá má trvale zníženú schopnosť používania rozumu. Podľa práva za schopné užívať svoj rozum sa považuje sedemročné dieťa, v zmysle predpisu kán. 909 § 2 CCEO resp. kán. 97 § 2 CIC. Sú však prípady, keď to tak nie je. Príčinou ktorá toto spôsobuje, môže byť z jednej strany zaostalosť psychickej sféry človeka, alebo môžu byť aj rozličné duševné choroby a psychické poruchy. Niekedy je ťažké stanoviť v akom stupni choroby sa nachádza osoba, v tomto prípade je potrebné využiť pomoc znalcov z odboru psychológie a psychiatrie. Niekedy nedostatočné užívanie rozumu môže spôsobiť užívanie alkoholu alebo drog.²² Jeden z ďalších dôvodov ktorý môže spôsobiť trvale zníženú schopnosť používať rozum je senilita. Nakoľko veková hranica nie je uvedená, senilita sa považuje za relevantnú aj pre túto poslednú hypotézu: „ako v prípade tzv. senilnej demencie, alebo ak sa u daného subjektu vyskytne patologické narušenie normálnych intelektuálnych procesov“.²³

Upresnenie termínu trvale zníženú schopnosť používať rozum upresňuje civilná legislatíva Slovenskej republiky:

- Ak fyzická osoba pre duševnú poruchu, ktorá nie je len prechodná, nie je vôbec schopná robiť právne úkony, súd ju pozbaví spôsobilosti na právne úkony.

- Ak fyzická osoba pre duševnú poruchu, ktorá nie je len prechodná, alebo pre nadmerné požívanie alkoholických nápojov alebo omamných prostriedkov či jedov je schopná robiť len niektoré právne úkony, súd obmedzí jej spôsobilosť na právne úkony a rozsah obmedzenia určí v rozhodnutí.

²¹ Porov. Jozef KRUKOWSKI, „Sexuální trestné činy v Kodexu kanonického práva v kontextu najnovějších předpisů Apoštolského stolce,“ *Studia theologica* 14, č. 3 (2012): 128–137 [o tomto 133]; porov. FANTELLI, „Il diritto penale canonico: tra potere coercitivo e carità pastorale,“ s. 19.

²² Porov. František ČITBAJ, *Manželstvo v katolíckom kánonickom práve, a právnom poriadku Slovenskej republiky*, Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta, 2013, s. 228–229; porov. FANTELLI, „Il diritto penale canonico: tra potere coercitivo e carità pastorale,“ s. 19.

²³ Porov. FANTELLI, „Il diritto penale canonico: tra potere coercitivo e carità pastorale,“ s. 19.

• Súd pozbavenie alebo obmedzenie spôsobilosti zmení alebo zruší, ak sa zmenia alebo ak odpadnú dôvody, ktoré k nim viedli.²⁴

Čo sa týka matérie deliktu proti šiestemu prikázaniu Desatora spáchaného klerikom voči maloletým osobám, tento delikt nezahrňuje iba fyzický kontakt, teda bezprostredne aby sa uskutočnil skutočný sexuálny vzťah medzi duchovným a maloletým, ale jednoduché vykonanie nečistých činov tiež nadobúda trestnoprávny význam, napríklad: „kontakty s pohlavnými orgánmi, dotýkanie sa alebo hladkanie“. Taktiež aj skutky, ktoré páchatel vykonal na sebe sám v prítomnosti maloletého.²⁵

2.2 Delikt nadobudnutia alebo šírenia detskej pornografie

V súčasnosti sme svedkami veľkého technického napredovania digitálneho sveta a internetu. Popri tom existuje veľké množstvo údajov ako sa pornografia arogantne natláča do médií, hlavne do elektronických a digitálnych a hlavne na internet, a ako sa zneužíva. Pribúdajú autori, ktorí na základe výskumu²⁶ poukazujú na to, že aj deti a dospelávajúci sú zatiahnutí do produkcie a distribúcie pornografických materiálov.²⁷

Svätý Otec František v posynodálnej exhortácii *Amoris laetitia* v čl. 41 sa dotkol tohto problému, a vyjadril znepokojenie nad šírením pornografie a komercializáciou tela, ktorej otvára cestu aj používanie internetu netradičným spôsobom.²⁸

Aké vzniká riziko so sledovaním pornografie? Dôkazy naznačujú, že u väčšiny mužov časté vystavenie sexuálne explicitnému materiálu nemôže súvisieť so zvýšenou úrovňou sexuálnej agresie. Existujú však dôkazy o tom, že muži, ktorí majú predispozičné rizikové úrovne agresívneho správania a ktorí sú často vystavení sexuálne explicitnému ma-

²⁴ Zákon č. 40/1964 Zb., *Občiansky zákonník*, <https://www.zakonypreludi.sk/zz/1964-40#cast1> [cit. 3. 6. 2020]; porov. ЧИТБАЙ, *Manželstvo v katolíckom kánonickom práve, a právnom poriadku Slovenskej republiky*, s. 231.

²⁵ Porov. FANTELLI, „Il diritto penale canonico: tra potere coercitivo e carità pastorale,“ s. 19–20; porov. KRUKOWSKI, „Sexuální trestné činy v Kodexu kanonického práva v kontextu najnovších predpisů Apoštolského stolce,“ s. 134.

²⁶ Pavel IZRAEL – Juraj HOLDOŠ – Róbert ĎURKA – Marek HASÁK, *Správa z výskumu EU Kids Online IV na Slovensku – Slovenské deti a dospelávajúci na internete*, Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku, 2020, s. 21–23.

²⁷ Ján ĎAČOK, „Bezpečný sex? Vedecké, morálne a pastorálne aspekty,“ in *Kurz Pre Spovedníkov: Príspevky z prednášok konaných 6.–8. Septembra 2016 v Spišskej Kapitule*, ed. Mária Spišiaková – Martin Koleják, Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2017, s. 100.

²⁸ FRANTIŠEK, *Amoris laetitia*, Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2016, s. 27.

teriálu, vykazujú v porovnaní s rovesníkmi, ktorí nemajú rovnakú mieru vystavenia, viac ako štvornásobne vyššiu mieru sexuálnej agresie.²⁹

Ďalšia štúdia ukazuje, že adolescenti, ktorí sú úmyselne vystavení násilne sexuálne explicitnému materiálu, mali šesť krát vyššiu mieru náchylnosti na sexuálnu agresiu ako tí, ktorí mu vystavení neboli. Na rozdiel od toho ten istý výskum ukázal, že dospievajúci, ktorí boli vystavení nenásilnému sexuálne explicitnému materiálu, rovnako pravdepodobne udávajú sexuálne agresívne správanie v porovnaní s tými, ktorí udávajú žiadne sledovanie nenásilného sexuálne explicitného materiálu.³⁰

Nebezpečenstvo pornografie je predovšetkým prvkoch izolácie, voyeurizmu, mnohorakosti a rozmanitosti, ktorá je tak neuveriteľne silná, pudová a šokujúca pre systém, návykovejšia a škodlivejšia ako pornografia v minulosti. Je preto zrejmé, ako môžu byť adolescenti, ktorí nemajú skúsenosti a nie sú oboznámení s novým správaním dospelých, neúmerne zraniteľní voči negatívnym dôsledkom, ak sú vystavení sexuálne explicitným materiálom na internete.

Svet moderných technológií umožňuje pedosexuálom zneužívať deti a mladistvých zo vzdialenosti tisíce kilometrov a filmovať, kopírovať a predávať fotografie maloletých, ktorí sa nahí ukazujú pred webovou kamerou – väčšinou výmenou za peniaze – alebo používajú takéto materiál iným spôsobom.

Preto reforma z roku 2010 reagovala na tieto trendy a uskutočnila veľmi dôležitú zmenu v predpise *de gravioribus delictis* čl. 6 § 1 odst. 2 aby podchytila tento problém. V tomto predpise bol ustanovený nový delikt, ktorý sa dotýka oblasti sexuálne motivovaných trestných činov, t.j. takzvaného „trestného činu detskej pornografie“. O delikte môžeme hovoriť vtedy, keď klerik akýmkoľvek spôsobom a akýmkoľvek typom prostriedkov nadobudne, drží, alebo šíri pornografické obrázky týkajúce sa maloletých mladších ako štrnásť rokov. Je zrejmé, že tento delikt klerici páchajú najmä prostredníctvom internetu, a to natoľko, že v tomto

²⁹ Eric W. OWENS – Richard J. BEHUN – Jill C. MANNING – Rory C. REID, „The Impact of Internet Pornography on Adolescents,“ *Review of the Research, Sexual Addiction & Compulsivity* 19, (2012): 99–122 [o tomto 108–109].

³⁰ Tamže, s. 109–110.

případe môžeme hovoriť o online trestných činoch.³¹ Tento druh pornografie v mnohých krajinách civilná legislatíva považuje za trestný čin.³²

Ako môžeme vidieť, na rozdiel od zločinu zneužívania detí, delikt detskej pornografie netrestá páchateľa ktorý vyrába alebo sa podieľa na výrobe detskej pornografie, ale jeho výhradným cieľom je „potrestanie jeho spotrebiteľa“. ³³ O predpisoch trestného práva ohľadom tejto problematiky budeme hovoriť nižšie.

Obidva uvedené delikty patria do kategórie takzvaného riadneho zločinu, pretože páchateľ musí byť nevyhnutne subjektom, ktorý dostal posvätné svätenie. Preto sa líšia od takzvaného zločinu všeobecného, ktoré však môžu byť spáchané akýmkoľvek veriacim.³⁴ Klerik ktorý spácha delikty o ktorých sa hovorí v § 1 *de gravioribus delictis*, nech je potrestaný podľa závažnosti deliktu prepustením z klerického stavu alebo depozíciou.³⁵

Ako tento delikt riešila starobylá Východná tradícia? Vo Východných cirkvách neexistuje nejaký zosystematizovaný trestný kódex, trestné kánony sú rozptýlene a nachádzajú v najstarších kánonických zbierkach, ako Apoštolské pravidlá, v kánonických zbierkach synod v Ancyre, Neocézarij a Antiochie, v kánonoch všeobecných koncilov Efeského, Chalcedonského, ako Trulanského koncilu a svätých otcov.³⁶ Na Trulanskom koncile bol stanovený trest za delikt rozširovania pornografie v kánone 100: „Daj mi, syn môj, svoje srdce aby tvoje oči nachádzali v mojich cestách záľubu! (Prís. 4,25,23) radí múdrosť, lebo telesné zmysly zľahka vnášajú svoje dojmy do duše. Preto obrazy na doskách alebo na čomkoľvek inom nakreslené, klamúcu zrak, rozkladajúce rozum a pôsobiace na rozhorenie nečistých rozkošou, nedovoľujeme nabudúce žiadnym

³¹ Porov. FANTELLI, „Il diritto penale canonico: tra potere coercitivo e carità pastorale,“ s. 19–20.

³² Porov. KRUKOWSKI, „Sexuální trestné činy v Kodexu kanonického práva v kontextu najnovějších předpisů Apoštolského stolce,“ s. 134.

³³ Porov. FANTELLI, „Il diritto penale canonico: tra potere coercitivo e carità pastorale,“ s. 19–20.

³⁴ Porov. KRUKOWSKI, „Sexuální trestné činy v Kodexu kanonického práva v kontextu najnovějších předpisů Apoštolského stolce,“ s. 133–134.

³⁵ KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY, „Normy de gravioribus delictis z roku 2010,“ s. 4.

³⁶ Porov. Jiří DVOŘÁČEK, „Propuštění z duchovního stavu a sesazení na nižší stupeň svěcení podle Kodexu kánonů východních církví z r. 1990,“ *Studia theologica* 14, č. 3 (2012): 102–111 [o tomto 109–110].

spôsobom znázorňovať. Ak sa odváži niekto toto urobiť, bude totiž vylúčený.“³⁷

Kánonické sankcie uplatňované proti klerikovi, vinnému zo sexuálneho zneužívania maloletých, alebo nadobudnutie, držanie a šírenie pornografických obrázkov osôb mladších ako štrnásť rokov, sú reštriktívnymi opatreniami, ktoré úplne rušia výkon jeho verejnej služby a vylučujú akýkoľvek typ kontaktu s maloletými. Takéto opatrenia môžu byť sprevádzané trestným príkazom alebo kánonickými sankciami, z ktorých najzávažnejším je prepustenie z duchovného stavu alebo depozičiou. Tieto najťažšie delikty sú vyhradené súdu Kongregácii pre náuku viery.³⁸

3. Trestný čin sexuálneho zneužívania v trestnom zákone Slovenskej republiky

Sexuálne zneužívanie detí (ďalej len „CSA“, z angl. Child Sexual Abuse) sa zaradzuje medzi obzvlášť závažné sociálno-patologické javy. Z hľadiska porušenia právnych noriem je CSA trestným činom, zatiaľ čo z hľadiska intenzity psychickej záťaže ide o špecifickú traumatu, pri ktorej je proces psycho-sociálneho zotavovania obetí obzvlášť náročný. Spôsob, akým sa laické i profesionálne okolie s prípadmi CSA vysporadúva, neraz naplňa atribúty sekundárnej viktimizácie obetí. Vzhľadom na tieto skutočnosti obetiam CSA prináleží status zvlášť zraniteľných obetí, z ktorého im vyplýva nárok na osobitnú úroveň ochrany a podpory vo všetkých štádiách trestnoprávneho konania, ako i po jeho skončení.³⁹

Nakoľko pri spáchaní tohto deliktu klerikom, je povinnosť nahlásiť trestný čin aj civilnej autorite, v zmysle smernice KBS. Pre postup v prí-

³⁷ „Kánonická pravidla, pravidla šiestého svätého všeobecného sněmu, cařihradského, (r.680) jinak trullského, konaného ve sloupové síni císařského paláce,“ https://www.orthodoxia.cz/kan_02.htm#NADP 14. [cit. 4. 6. 2020].

³⁸ POROV. FANTELLI, „Il diritto penale canonico: tra potere coercitivo e carità pastorale,“ s. 22; POROV. KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY, „Normy de gravioribus delictis z roku 2010,“ s. 4.

³⁹ SLÁVKA KARKOŠKOVÁ, „Sexuálne zneužívanie detí: slabiny trestnoprávnych postupov a návrhy k ich eliminácii,“ in *Mravnostná kriminalita ako spoločenský fenomén a možnosti jej kontroly*, ed. Monika Hullová, Bratislava: Akadémia policajného zboru v Bratislave, katedra kriminálnej polície, 2015, s. 106.

padoch sexuálneho zneužívania klerikmi,⁴⁰ uvádzame aj predpisy trestného zákona Slovenskej republiky. Táto povinnosť vyplýva aj na základe predpisu trestného zákona č. 300/2005 Z. z. § 304 neoznámenie trestného činu.⁴¹ Predpisy trestného práva zákon č. 300/2005 Z. z. definuje sexuálne zneužívanie v § 201.⁴²

Trestný čin sexuálneho zneužívania v trestnom zákone č. 300/2005 Z. z. bol doplnený o ďalšie skutkové podstaty zahrňujúce:

(1) využitie elektronickej komunikácie na dohodnutie stretnutia s dieťaťom mladším ako 15 rokom v úmysle spáchania niektorého z vymedzených trestných činov;

(2) zneužitie dieťaťa mladšieho ako 15 rokov v úmysle vyvolania sexuálneho uspokojenia jeho účasťou na sexuálnych aktivitách alebo zneužití, pričom dieťa sa na nich priamo zúčastňovať nemusí.⁴³

CSA je zločin, ktorý je spätý s obrovskou mierou predsudkov, je v nedostatočnej miere ohlasovaný a stíhaný, je páchaný jedincami, ktorí sú náchylní k recidíve a v obetiach zanecháva dôsledky, ktoré niekedy pretrvávajú po celý život.⁴⁴ A preto spoločnosť by mala vynaložiť maximálne úsilie na elimináciu tohto ťažkého zločinu ktorý je páchaný na deťoch. Preto nestačia iba legislatívne úpravy, ale je potrebné aby sa začali uplatňovať preventívne opatrenia a zmeniť postoj k obetiam.

3.1 Trestný čin Výroby detskej pornografie a Rozširovanie, prechovávanie detskej pornografie a účasť na detskom pornografickom predstavení

Predpisy trestného práva Slovenskej republiky Zákona 300/2005 Z. z. v § 368 pojednávajú o výrobe detskej pornografie a stanovujú zároveň

⁴⁰ „Postup v prípadoch sexuálneho zneužívania klerikmi,“ <https://kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-kbs/c/postup-v-pripadoch-sexualneho-zneuzivania-kerikmi> [zverejnené 14. 6. 2014, cit. 4. 6. 2020].

⁴¹ Zákon 300/2005 Z. z. § 304, <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300> [účinnosť 1. 1. 2020, cit. 4. 6. 2020].

⁴² Zákon 300/2005. Z. z § 201, <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300> [účinnosť 1. 1. 2020, cit. 4. 6. 2020].

⁴³ Novela Trestného zákona, <http://www.ulclegal.com/sk/bulletin-pro-bono/2013/06/4818-novela-trestneho-zakona> [účinnosť 1. 8. 2013, cit. 4. 6. 2020].

⁴⁴ KARKOŠKOVÁ, „Sexuálne zneužívanie detí : slabiny trestnoprávných postupov a návrhy k ich eliminácii,“ s. 117.

trest.⁴⁵ Nasledujúce dva paragrafy Zákona 300/2005 Z. z. v § 369 a 370 pojednávajú o rozširovaní detskej pornografie a prechovávaní detskej pornografie a účasti na detskom pornografickom predstavení.⁴⁶

V slovenskej legislatíve platí viac ako 9 rokov nový Trestný zákon č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „TZ“), ktorý sa v rámci svojich priebežných noviel snaží reflektovať aktuálne trendy na úseku kriminality a snaží sa postihovať aj moderné formy páchania trestnej činnosti. Jednou z takýchto foriem je aj páchanie trestných činov prostredníctvom internetu. Ten na jednej strane slúži ako nový a efektívnejší nástroj páchania už existujúcich trestných činov, na druhej strane vytvára priestor pre vznik úplne nových protispoločenských konaní, ktoré musia byť zapracované do TZ ako nové trestné činy.⁴⁷

V r. 2000 slovenské orgány činné v trestnom konaní konštatovali, že slovenskí občania sú v prvom rade spotrebitelia pornografických materiálov. Na výrobu a rozširovaní detskej pornografie sa podieľali prevažne páchatelia z iných krajín. Samotný prístup k detskej pornografii nie je zo strany odborníkov hodnotený až tak negatívne: „Sexuálne deviantnému divákovi môže pornografické dielo pomôcť realizovať sexuálne predstavy a jeho odlišnú celoživotnú a sexuálnu orientáciu zákonom prijateľným spôsobom.“ Za oveľa škodlivejšiu možno považovať výrobu detského pornografického diela, pretože „predstavuje reálne sexuálne zneužívanie dieťaťa ako sexuálneho objektu.“⁴⁸

Jedným z citlivých problémov spoločnosti je aj detská pornografia, ktorá je väčšinou spoločnosti odsudzovaná a zavrhaná, no predsa v určitých kruhoch žiadaná a preto je po nej neustály dopyt. Detská pornografia, jej výroba a rozširovanie sú spoločenským negatívnym fenoménom, ktorý zahŕňa sofistikovanú a latentnú sieť páchatel'ov, ktorí sú zameraní na vytváranie materiálu pre uspokojenie sexuálnych potrieb,

⁴⁵ Zákon 300/2005 Z. z. § 368. 1): „Kto využije, získa, ponúkne alebo inak zneužije dieťa na výrobu detskej pornografie alebo detského pornografického predstavenia alebo umožní také jeho zneužitie, alebo sa inak podieľa na takejto výrobe, potrestá sa odňatím slobody na štyri roky až desať rokov.“ <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300> [účinnosť 1. 1. 2020, cit. 4. 6. 2020].

⁴⁶ Zákon 300/2005 Z. z. § Zákon 300/2005 Z. z. § 369, <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300> [účinnosť 1. 1. 2020, cit. 4. 6. 2020].

⁴⁷ Radovan Blažek, „Detská pornografia na internete a možnosti boja proti nej,“ in *Mravnostná kriminalita ako spoločenský fenomén a možnosti jej kontroly*, ed. Monika Hullová, Bratislava: Akadémia policajného zboru v Bratislave, katedra kriminálnej polície, 2015, s. 28.

⁴⁸ Blažek, „Detská pornografia na internete a možnosti boja proti nej,“ s. 34.

kde hlavným objektom tohto uspokojenia sú deti a mládež, ktorí ešte nedosiahli plnoletosť. Aj napriek tomu, že sexuálne uspokojenie spojené s detským objektom (pedofília) sa zaraďuje medzi sexuálne neštandardné správanie a sexuálne úchylky, vyskytujú sa prípady distribúcie a výroby detskej pornografie vo veľkom meradle. Tento jav zväčša prebieha na uzavretých fórach a súkromných dátových úložiskách s obmedzeným prístupom. Odhaľovanie tejto kriminality dáva priestor novým neštandardným kriminalistickým postupom.⁴⁹

V súlade s požiadavkami vyplývajúcimi zo smernice 2011/93/EÚ a Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním boli na účely Trestného zákona ustanovené osobitné definície detskej prostitúcie a detského pornografického predstavenia. Definícia detskej pornografie bola rozšírená o osoby, ktoré v pornografickom materiáli vyzerajú, resp. predstierajú, že sú dieťaťom, a to bez ohľadu na ich skutočný vek. Pre potreby trestného konania bude naplnenie tohto znaku pravdepodobne predmetom znaleckého skúmania. Taktiež došlo k úprave skutkovej podstaty trestného činu prechovávaní detskej pornografie a účasti na detskom pornografickom predstavení podľa ust. § 370 Trestného zákona alebo trestného činu kupliarstva podľa ust. § 367 Trestného zákona.⁵⁰

V rámci prejavov proti sexuálnej slobode je nutné pripomenúť, že ich vývoj a výskyt bude z pohľadu kriminologického vývoja narastať, čo do intenzity, ako aj v rámci rozvoja nových foriem protiprávnej činnosti. Sofistikované prejavy počítačovej kriminality zahŕňajú aj prejavy proti sexuálnej slobode v prostredí internetu a tento fenomén je závažnou problematikou, ktorá si vyžaduje komplexné riešenia v oblasti prevencie, trestno-právnej represie a najmä v odhaľovaní a objasňovaní tohto druhu protiprávnej činnosti zo strany kompetentných orgánov.⁵¹

⁴⁹ Porov. Lucia KURILOVSKÁ – Stanislav ŠIŠULÁK, „Limity sexuálneho správania v prostredí internetu,“ in *Mravnostná kriminalita ako spoločenský fenomén a možnosti jej kontroly*, ed. Monika Hullová, Bratislava: Akadémia policajného zboru v Bratislave, katedra kriminálnej polície, 2015, s. 140.

⁵⁰ Zákon 300/2005 Z. z. § Zákon 300/2005 Z. z. §§ 370, 367, <http://www.ulclegal.com/sk/bulletin-pro-bono/2013/06/4818-novela-trestneho-zakona> [účinnosť 1. 1. 2020, cit. 4. 6. 2020].

⁵¹ Porov. KURILOVSKÁ – ŠIŠULÁK, „Limity sexuálneho správania v prostredí internetu,“ s. 140.

4. Preventívne opatrenia

Termín prevencia pochádza z latinského slova *praevenire* a znamená predvídať alebo niečo obísť. Vo všeobecnosti zahŕňa opatrenia alebo programy na predchádzanie nepriaznivým udalostiam alebo vývoju. Neexistuje jej jednotná, všeobecne uplatniteľná definícia. Medzi rôznymi definíciami však možno poukázať na niekoľko spoločných znakov. Martin Bloom tvrdí, že prevencia je zvyčajne interdisciplinárna a jej cieľom je dlhodobá zmena na niekoľkých úrovniach. V širšom zmysle slova možno prevenciu chápať ako cestu k znižovaniu potenciálnych zranení tela a duše a súčasne k podporovaniu pozitívnych interakcií a súvislostí.⁵²

Model verejného zdravia v oblasti prevencie násillia chápe prevenciu predovšetkým ako znižovanie rizikových faktorov a zvyšovanie ochranných faktorov s cieľom zabrániť sexuálnemu zneužívaniu. *Model* uvádza štyri úrovne:

- 1) definovanie problému,
- 2) identifikovanie rizikových a ochranných faktorov,
- 3) vývoj a testovanie stratégií prevencie a
- 4) zabezpečenie rozsiahleho prijatia týchto stratégií.⁵³

Poznáme nakoľko podob prevencií proti sexuálnemu násilliu. Zollner udáva niekoľko modelov. **Prevencia založená na správaní**, tu je možné hovoriť o nasledujúcich klasifikáciách:

- primárna prevencia
- sekundárna prevencia
- terciárna prevencia

Primárna prevencia sa vzťahuje na každé opatrenie prijaté na zníženie sexuálneho násillia od samého začiatku, napríklad prostredníctvom workshopov s maloletými. **Sekundárna prevencia** zahŕňa opatrenia používané vo vysoko rizikových situáciách, napríklad na zastavenie zneužívania, ku ktorému sa schyľuje alebo už k nemu dochádza. Reakcia na

⁵² Martin BLOOM, *Primary Prevention Practices, Issues in Children's and Families Lives*, sv. 5, London: SAGE Publications, 1996, s. 1–2.

⁵³ Porov. Hans ZOLLNER – Katharina A. FUSCH – Jörg M. FERGERT, „Prevention of sexual abuse: improved information is crucial,“ *Child Adolesc Psychiatry Ment Health* 8, č. 5 (2014): 9, <https://doi.org/10.1186/1753-2000-8-5> [zverejnené 12. 2. 2014, cit. 8. 6. 2020].

už spáchané sexuálne činy je oblasťou **terciárnej prevencie**, ktorej cieľom je zmierniť okamžité následky zneužívania a minimalizovať sekundárne následky. Okrem toho táto úroveň zahŕňa príslušné terapie a opatrenia na zabránenie recidívy s cieľom posilniť psychologické a fyzické zdravie postihnutých v porovnaní s ostatnými.⁵⁴

Zollner udáva niekoľko aspektov ktoré sú charakteristickými znakmi úspešného programu prevencie:

- Preventívne opatrenia sú zamerané predovšetkým na dospelých a iba sekundárne na deti a mládež. Zodpovednosť za ochranu maloletých osôb pred sexuálnym zneužívaním sa kladie priamo do rúk dospelých.
- Preventívne opatrenia sa vykonávajú v častých, krátkych a pravidelných intervaloch.
- Preventívne opatrenia používajú vhodný a ľahko zrozumiteľný jazyk.
- Dievčatá aj chlapci sú rovnako a rovnocenne považovaní za potenciálne obeť.
- Preventívne programy realizuje tím zastupujúci obidve pohlavia.
- Preventívne opatrenia konfrontujú každodenné komplikácie konkrétnej cieľovej skupiny. To znamená, že okrem pohlavia a jazyka sa prihliada aj na kultúru, náboženstvo, politiku, postavenie, ako aj právny poriadok príslušného štátu.⁵⁵

4.1 Preventívne opatrenia v Cirkvi

Aby sme mohli hovoriť o preventívnych opatreniach v Cirkvi, v prvom rade si musíme priznať, že tento problém v Cirkvi existuje. Nebolo by korektné tvrdiť, že k sexuálnemu zneužívaniu dochádza iba na určitých miestach a u nás je to zriedkavé. Avšak prevzatím zodpovednosti robí Cirkev dôležitý prvý krok v prevencii zneužívania. Dôležitým prvkom v týchto usmerneniach je predchádzanie zneužívaniu. Na začiatku v Katolíckej cirkvi prevládalo presvedčenie, že ide o „americký problém“.⁵⁶ Čím viac sa však objavovali ďalšie prípady zneužívania v iných kraji-

⁵⁴ Tamže.

⁵⁵ Tamže.

⁵⁶ V roku 1994 udelia Svätá Stolica Indult biskupom USA: vek mladistvých pri pedofílii bol zvýšený zo šiestnástich rokov na osemnásť; najviac čas premlčania deliktu sa zvýšil na desať rokov, a začínal sa počítať od času, kedy obeť dovŕšila osemnásť rokov. A výslovne sa biskupom odporúčalo konať kánonické procesy v diecéze. Tento Indult

nách, došlo k zmene a to takej, že sa začalo rozprávať „že toto je problém anglicky hovoriacich krajín“. Intenzita sa však stupňovala a problém sa rozšíril na „západný“. Avšak Metaanalýza zverejnená v roku 2011 ukázala, že ide o celosvetový problém s rovnakými mierami výskytu zneužívania v Južnej Amerike, Severnej Amerike, Ázii, Afrike, Austrálii a Európe.⁵⁷

Samotný Svätý Otec Benedikt XVI. bol vo svojej knihe *Svetlo sveta* postavený pred otázku, prečo nereagoval ráznejšie v prípadoch sexuálneho zneužívania, keď pôsobil ako arcibiskup v Mníchove. Úprimne priznal: „Bolo to pre mňa prekvapenie, nevedel som, že v Nemecku dochádza k zneužívaniu v takej miere.“⁵⁸

Pápež Benedikt XVI. konštatoval nedostatočnú odozvu Cirkvi na sexuálne zneužívanie detí a uviedol aj iný dôvod s ohľadom na tento škandál: „neprimeraná obava o dobré meno Cirkvi a vyhýbanie sa škandálu“. Ďalej Svätý Otec Benedikt XVI. nabádal svojich írskych bratov biskupov reagovať na túto tragédiu „rozhodným prijatím transparentných opatrení“.⁵⁹

Sexuálne zneužívanie detí je obrovskou tragédiou. Ide o ťažký hriech. Je to závažné porušenie kánonického práva a civilného trestného práva. Svätý Otec Ján Pavol II. na stretnutí s americkými kardinálmi povedal, že sexuálne zneužívanie detí bolo „správne považované spoločnosťou za zločin. Ide taktiež aj o ťažký hriech v očiach Boha“.⁶⁰

Cirkev nie je vybavená na vyšetrovanie a stíhanie porušení občianskeho práva; toto náležite patrí do systému trestného súdnictva. V krajinách, v ktorých fungujú systémy trestného súdnictva, by sa všetky obvi-

bol v roku 1996 rozšírený aj na Írsko; potov. KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY, „Normy de gravioribus delictis z roku 2010,“ s. 8.

⁵⁷ Marije STOLTENBORGH – Marinus H. van IJZENDOORN – Eveline M. EUSER – Marian J. BAKERMANS-KRANENBURG, „A Global Perspective on Child Sexual Abuse: Meta-Analysis of Prevalence Around the World,“ *Child Maltreatment* 16, č. 2 (2011): 79–101 [o tomto 87].

⁵⁸ BENEDIKT XVI., *Svetlo sveta. Pápež, cirkev a znamení doby*, Brno: Barrister & Principal, 2011, s. 35.

⁵⁹ „Pastiersky list Svätého Otca Benedikta XVI. írskym katolíkom,“ <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-irsko-sexualnezneuzivanie> [zverejnené 19. 3. 2010, cit. 8. 6. 2020].

⁶⁰ GIOVANNI PAOLO II., „Discorso di I partecipanti alla riunione interdicasteriale con i cardinali degli Stati Uniti D'america,“ http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/speeches/2002/april/documents/hf_jp-ii_spe_20020423_usa-cardinals.html [zverejnené 23. 4. 2002, cit. 8. 6. 2020].

nenia zo sexuálneho zneužívania detí mali okamžite postúpiť civilným orgánom na vyšetrovanie a rozhodnutie. Predstavitelia Cirkvi by mali pri vyšetrovaní plne spolupracovať a nemali by mu brániť.⁶¹ K spolupráci s civilnými orgánmi vyzval biskupov v Írsku aj pápež Benedikt XVI. pri riešení sexuálneho zneužívania detí: „Naďalej spolupracujte s občianskymi orgánmi v oblasti ich kompetencie.“⁶²

Ale napriek mnohým výzvam v mnohých prípadoch niektorí predstavitelia Cirkvi nespolupracujú s občianskymi orgánmi a k zločinom stále dochádza. Je skutočným právom občianskej spoločnosti sťahovať občianske zločiny v rámci svojej jurisdikcie a je dôležité, aby predstavitelia Cirkvi plne spolupracovali pri ich vyšetrovaní.⁶³

4.2 Preventívne opatrenia podľa smerníc biskupských konferencií

Dňa 23. apríla 2002, keď sa kardináli Spojených štátov stretli s pápežom Jánom Pavlom II., aby prediskutovali škandál o zneužívaní, pápež povedal: „Ludia musia vedieť, že v kňazskom a náboženskom živote nie je miesto pre tých, ktorí ublížili dieťaťu.“⁶⁴

No napriek tomu v posledných rokoch a desaťročiach bola Katolícka cirkev kritizovaná za nejasnosť, nekonzistentnosť a netransparentnosť v zaobchádzaní s páchateľmi a obeťami sexuálneho zneužívania detí. Pápež Benedikt XVI. a pápež František jednoznačne požadovali riešenie prípadov zneužívania z minulých desaťročí. Slovom pápežov Cirkev by mala byť plne odhodlaná zabezpečiť, aby sa obetiam sexuálneho zneužívania v čo najväčšej miere dostalo spravodlivosti a aby páchatelia zodpovedali za svoje činy. Prevzatím zodpovednosti robí Cirkev dôležitý prvý krok v prevencii zneužívania. Kongregácia pre náuku viery, vyzýva biskupské konferencie na celom svete, aby v príslušných krajinách

⁶¹ „Family violence and parenting assessments: law, skills and social context,” <https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=Learning+From+Our+Mistakes%3A+Responding+Effectively+to+Child+Sexual+Abusers> [zverejnené 25. 5. 2019, cit. 8. 6. 2020].

⁶² „Pastiersky list Svätého Otca Benedikta XVI. írskym katolíkom.“

⁶³ „Family violence and parenting assessments: law, skills and social context.“

⁶⁴ GIOVANNI PAOLO II., „Discorso di I partecipanti alla riunione interdicasteriale con i cardinali degli Stati Uniti D'america.“

vypracovali „Usmernenia na riešenie zneužívania“. ⁶⁵ Dôležitým prvkom v týchto usmerneniach je predchádzanie zneužívaniu. ⁶⁶

4.3 Preventívne opatrenia v dokumentoch KBS a ČBK

Konferencia biskupov Slovenska dňa 11. júna 2014 vydala *Postup v prípadoch sexuálneho zneužívania klerikmi*.⁶⁷ Tieto usmernenia okrem preambuly a ďalších kapitol zhrnújú v čl. 2 kapitolu Preventívne opatrenia. Sú rozdelené na dva paragrafy, Opatrenia v kňazských seminároch a iné normy týkajúce sa formácie a Opatrenia vo farnostiach a pastoračných skupinách.

Opatrenia v kňazských seminároch:

Ods.1. Nech sa v kňazských seminároch a na teologických fakultách a všade tam, kde sa vykonáva formácia budúcich vysvätených služobníkov, robia kurzy a prednášky za účelom prevencie týchto deliktov.

Ods. 2. Predstavení kňazských seminárov nech vhodným spôsobom, ale zásadne iba v rámci vonkajšieho fóra, preveria kandidátov, ak je to nevyhnutné, aj s pomocou odborníkov v oblasti psychológie. Títo odborníci pre správne zhodnotenie osobnosti kandidáta môžu využiť tak formu rozhovoru ako aj psychologických testov, avšak iba na základe predchádzajúceho explicitného informovaného a slobodného súhlasu kandidáta.

Opatrenia vo farnostiach a pastoračných skupinách:

Ods.1. Vysluhovanie sviatosti zmierenia nech sa vykonáva v spovedniciach alebo v takých spovedných miestnostiach, ktoré vylučujú akékoľvek rozumné podozrenie.

⁶⁵ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, „Lettera del cardinale William Levada per la presentazione della circolare alle conferenze episcopali sulle linee guida per i casi di abuso sessuale nei confronti di minori da parte di chierici,“ www.vatican.va, odkaz goo.gl/Cg11F [zverejnené 3. 5. 2011, cit. 8. 6. 2020]; porov. „Obežník na pomoc biskupským konferenciám pri príprave smerníc, ako postupovať v prípadoch sexuálneho zneužívania mladistvých klerikmi,“ <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/smernica-postup-v-pripadoch-sexualneho-zneužívania-mladistvych-klrikmi> [zverejnené 3. 5. 2011, cit. 8. 6. 2020].

⁶⁶ „Family violence and parenting assessments: law, skills and social context.“

⁶⁷ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA, „Postup v prípadoch sexuálneho zneužívania klerikmi.“

Ods.2. V rámci katechetickéj prípravy na sviatosti nech sa venuje náležitá pozornosť aj otázkam sexuálneho zneužívania mladistvých.⁶⁸

Napriek tomu, že tento dokument bol vydaný takmer po troch rokoch, od výzvy Kongregácie pre náuku viery, preventívne opatrenia KBS sú stručné a krátke. Napriek tomu, je to dobrý krok k ochrane detí.

Inšpiráciou na zlepšenia preventívnych opatrení môže poslúžiť dokument ČBK.⁶⁹ Preventívne opatrenia v tejto smernici sú rozdelené na štyri oblasti a sú veľmi kvalitne spracované. Preventívne opatrenia pred vysviackou, opatrenia v čase trvalej formácie, opatrenia pri obsadzovaní do pastoračnej služby, a opatrenia pri vysluhovaní sviatosti zmierenia.⁷⁰

Samozrejme sme si vedomí toho, že akékoľvek dobré smernice, a preventívne opatrenia jednotlivých biskupských konferencií, nemôžu nikdy úplne zamedziť všetky prípady zneužívania detí, ale môžu výrazne znížiť ich počet, a tým ochrániť mnohé deti a ich rodiny od traumy a bolesti. Morálne sme povinní urobiť všetko, čo je v našich silách, aby sme deti ochránili. Kresťania a najmä biskupi by preto mali vyvinúť čo najväčšie úsilie v boji proti sexuálnemu zneužívaniu. Ide o súčasť misie Cirkvi. Čím viac Cirkev koná a žije v súlade s Pánovými slovami, tým viac môže dúfať, že znovu získa dôveryhodnosť, ktorú stratila v očiach mnohých ľudí v súčasnosti.

ZÁVER

Vydanie týchto noriem nepochybne napomohlo právnej istote predovšetkým v oblasti ochrany maloletých. Cirkev je povinná veľmi razantným a transparentným spôsobom konať a riešiť právnický dôsledne a transparente a tak, aby plne dala odpoveď na spravodlivé očakávania týkajúce sa obrany morálnej integrity evanjeliovej svätosti, ktorú od nej

⁶⁸ Tamže.

⁶⁹ „Společná směrnice ČBK a Konferencí vyšších řeholních představených v ČR pro postup v případech trestných činů pohlavního zneužití osoby mladší 18 let duchovním či laikem v rámci činnosti církve,“ <https://www.cirkev.cz/cs/dokumenty-cbk-ostatni> [zverejnené *Acta ČBK* 10 (2015), cit. 8. 6. 2020].

⁷⁰ Porov. Libor BOTEK, „Předpisy České biskupské konference pro řízení ohledně obvinění ze sexuálních trestných činů,“ *Studia theologica* 14, č. 3 (2012): 156–168 [o tomto 159–160].

veriaci, ale aj verejná mienka právom očakáva, a ktorú pápeži neustále ohlasujú.⁷¹

Preto je potrebná aktivizácia jednotlivých biskupských konferencií aby vytvárali účinné a potrebné direktívy, ktoré by boli schopné účinne čeliť problematike sexuálneho zneužívania maloletých a mladistvých členmi kléru.⁷² Každý má zodpovednosť za ochranu maloletých pred sexuálnym zneužívaním a tú treba niesť na zodpovedajúcej úrovni, keďže to môže pomôcť zlepšiť bezpečnosť maloletých doma, v škole, vo farnosti, ako aj v rodine a susedstve.

Revision of Norms Concerning the Gravest Delicts and Delicts Against Morals and the Precepts of the Penal Code of the Slovak Republic

Keywords: CCEO; Penal Canon Law; Penalty of Dismissal from the Clerical State; Degradation

Abstract: This paper introduces the penal process in the Church addressing the gravest delicts committed against morals. This has undergone certain modifications in recent years along with the precepts of the penal law of the Slovak Republic concerning these kinds of delicts. Of great importance in this context was the Second Vatican Council, the Code of Canon Law promulgated in 1983 and the Code of Canons of the Eastern Churches that came into force in 1991. Responding to a series of scandals of a sexual nature surrounding clerics that were exposed towards the end of the last century, the Church adopted serious modifications to the penal law. The most significant reform was introduced during the pontificate of John Paul II who issued an apostolic letter *Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* in 2001. In 2010, Pope Benedict XVI revised the original text of the *De gravioribus delictis* and modified some of its sections. Pope Francis continued in the reform by issuing an apostolic letter *Motu proprio Come una madre amorevole* in 2016 in which he introduced the possibility of removing bishops from ecclesiastical office for negligence in relation to cases of sexual abuse. The reform initiative of the Apostolic See is primarily aimed at securing justice in the Church and safeguarding the faithful from immoral acts of

⁷¹ Porov. LOMBARDI, „Význam publikovaných nových noriem o najťažších deliktoch,“ s. 10–11.

⁷² CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, „Lettera del cardinale William Levada per la presentazione della circolare alle conferenze episcopali sulle linee guida per i casi di abuso sessuale nei confronti di minori da parte di chierici;“ porov. „Obežník na pomoc biskupským konferenciám pri príprave smerníc, ako postupovať v prípadoch sexuálneho zneužívania mladistvých klerikmi.“

the clergy. In addition, these reforms seek to maintain the high credit of the priestly vocation amongst God's people by placing a great emphasis on the moral integrity of the ministry in line with Christ's teaching.

ICDr. Jurij Popovič, PhD.
Prešovská univerzita
Gréckokatolícka teologická fakulta
Ulica biskupa Gojdiča 2
080 01 Prešov
jurijpopovic@gmail.com